

Кутідзе Л. С.

ПРОБЛЕМЫ ПОБУДОВЫ МЕХАНИЗМОВ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛУ РЕГИОНА

Розглянуто значення диверсифікованості експорту для економічної системи регіону. Проведено поелементний аналіз складових механізму управління експортним потенціалом на регіональному рівні. Визначено проблеми, вирішення яких є необхідною умовою побудови механізмів диверсифікації. Запропоновано використання інноваційного й інерційного напрямків диверсифікації експортного потенціалу регіону.

Ключові слова: диверсифікація, експортний потенціал регіону, механізми управління, система управління, напрямки диверсифікації.

1. Вступ

Формування і реалізація експортного потенціалу є важливою умовою інтеграції країни в світогосподарський простір. Але структура українського експорту не відповідає кардинальним змінам, що відбуваються у структурі міжнародної торгівлі. Так, у товарній структурі експорту за 2014 рік недорогочінні метали та вироби з них склали 28,3 %, а машини, обладнання та механізми — 10,5 % до загального обсягу експорту товарів [1]. Переважання низькотехнологічного експорту негативно впливає на розвиток економіки країни в цілому.

Тому проблеми підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної продукції і диверсифікації експортної діяльності мають першочергову важливість.

2. Аналіз останніх досягнень і публікацій

Питання ефективного використання експортного потенціалу необхідно вирішувати не тільки на рівні держави, а й на регіональному рівні, тому що експортні потенціали регіонів формують експортний потенціал країни. «Парадоксально, але більш відкрита глобальна конкуренція збільшує важливість місцевої бази» [2]. Побудова механізмів диверсифікації експортної діяльності повинна стати одним з пріоритетних завдань управління експортним потенціалом регіону, так як диверсифікація є інструментом запобігання ризиків, забезпечення надійності і стійкості функціонування всієї соціально-економічної системи регіону. Але на сьогодні в Україні не відбувається практичної реалізації прогресивної диверсифікації експорту. Тому актуальним є визначення і аналіз проблем, що перешкоджають побудові механізмів диверсифікації експортного комплексу регіону.

Питання розвитку експортного потенціалу країни розглянуто у працях Іващука С. С. [3], Клименко С. Е. [4], Слабоспицької О. Ю. [5]. Останнім часом значну увагу науковці приділяють дослідженням методів оцінки експортного потенціалу країни, у тому числі його диверсифікованості [6–8]. На регіональному рівні ці проблеми вивчають Дьомін С. С. [9], Федорець Л. М. [10], Івановський Д. Ю. [11].

3. Об'єкт, мета і задачі дослідження

Об'єктом дослідження є сучасний стан управління диверсифікацією експортної діяльності на регіональному рівні в Україні.

Метою статті є ідентифікація і аналіз проблем, що перешкоджають побудові механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону, і визначення можливих варіантів їх розв'язання.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі задачі:

- визначити значення диверсифікованості експорту для економічної системи регіону;
- проаналізувати наявну систему управління експортним потенціалом регіону за складовими механізми управління;
- визначити проблемні питання побудови механізму диверсифікації експортного потенціалу регіону.

4. Результати дослідження проблем побудови механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону

У найбільш загальному вигляді диверсифікація може бути розглянута як розповсюдження діяльності на нові сфери (розширення асортименту виробленої продукції, наданих послуг, географічної сфери і форм діяльності, розширення кола контрагентів). Диверсифікація є багаторівневим процесом і реалізується як на рівні підприємств (від малого бізнесу до великих транснаціональних корпорацій), так і на рівні регіонів і країн. При диверсифікації економіки країни важливе місце посідають завдання, які необхідно вирішувати на рівні регіонів і конкретних галузей.

Основними вимогами до економічної системи регіону є стійкість та збалансованість, яка має вираз, у тому числі, і через оптимальне для регіону співвідношення між рівнями диверсифікації і спеціалізації експортної діяльності. Усі теорії міжрегіонального поділу праці орієнтовані на отримання вигод від спеціалізації, але високий рівень спеціалізації знижує потенціал економічної стійкості. Тобто, спеціалізація і стійкість економіки регіону являють собою різноспрямовані властивості,

підсилення яких необхідно у різні фази економічного циклу: у період похваллення і зростання більш ефективна спеціалізація, у передкризовий період і період спаду — диверсифікація, яка надає більшу стійкість.

У період різких економічних змін на перший план виходить стабілізуюча функція експортного комплексу регіону, яка реалізується, у тому числі, через диверсифікацію. «Якщо надійність економічної системи до введення структурної надлишковості задовольняє вимогам, встановленим на стадії постановки завдань, то диверсифікація допоможе уникнути зниження надійності економічної системи у разі негативних змін зовнішніх чи внутрішніх. Якщо ж розрахункова надійність економічної системи недостатня, диверсифікація є одним з основних методів підвищення надійності системи, наряду із підвищенням надійності її елементів» [12].

На регіональному рівні диверсифікація трансформується у якісно нову категорію, яка обумовлює створення нових робочих місць і зниження безробіття, що, у свою чергу, призводить до зменшення соціальної напруги. Диверсифікована регіональна економіка стає всебічно розвинутим, відносно стійким до економічних криз багатогалузевим господарством.

Таким чином, диверсифікованість експортної діяльності можна визначити у якості однієї із стратегічних домінант ефективного використання експортного потенціалу регіону [13].

Тільки завдяки управлінському впливу як сукупності дій, що можуть бути використані органами управління по відношенню до об'єкту управління, досягаються визначені цілі розвитку експортного потенціалу. В умовах нестабільності зовнішнього середовища, коли функціонування економічних систем різних рівнів супроводжується небезпекою кризи ефективності, системи управління економічними системами повинні забезпечувати їх безкризове функціонування, передбачати можливість прийняття рішень на підставі врахування впливу нееконічних факторів, забезпечувати максимальну ступень адаптивності економічної системи до невизначеності, і, в той же час, самі бути максимально адаптованими до невизначеності [12].

Система управління експортним потенціалом регіону повинна відповідати усім цим вимогам, тому що існує необхідність врахування динаміки багаточисельних факторів не тільки регіонального, але й національного та міжнародного середовища. Результатом управління експортним потенціалом регіону є формування такої його структури, яка б дозволяла найбільш ефективно використовувати конкурентні переваги та сприяла збалансованому соціально-економічному розвитку регіону.

Диверсифікація є одним з найбільш ефективних методів, що дозволяє знизити вірогідність суттєвих сумарних збитків за рахунок розподілу ринків, розподілу виробленої продукції тощо. Для регіону такий вид управління ризиками повинен мати вираз у зниженні спеціалізації регіону, так як спад за різними видами діяльності відбувається нерівномірно, і це дає можливість знизити загальні втрати для економіки.

Механізми управління диверсифікацією експортного потенціалу регіону повинні бути спрямовані на досягнення оптимального для стабільного функціонування соціально-економічної системи регіону рівня товарної і територіально-географічної структури експорту.

Механізм управління визначають як систему елементів (*цілей, функцій, методів, організаційної структури і суб'єктів*) та *об'єктів* управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління, що має вхідні посилення і результируючу реакцію [14].

Суб'єктами управління є органи влади, завданням яких є створення умов розвитку території. Так, аналіз організаційної структури Державних обласних адміністрацій (за інформацією на офіційних сайтах обласних адміністрацій) вказує, що функції, пов'язані з розвитком експортного потенціалу регіону, закріплено за управліннями (департаментами) зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності. Так, наприклад, згідно положенню, серед основних завдань управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності Запорізької обласної адміністрації є сприяння активізації зовнішньоекономічних зв'язків і виходу на зовнішній ринок підприємств, установ та організацій, розташованих на території області. Відповідно до покладених на нього завдань, управління розробляє проекти заходів та програми підвищення рівня ефективності зовнішньоекономічної діяльності, поліпшення структури експорту та імпорту товарів, сприяння розвитку експортного потенціалу області та інше [15].

Обласні Ради тільки у деяких регіонах мають комісії, до компетенції яких входять питання зовнішньоекономічної діяльності. Фактично, у владних структурах на регіональному рівні немає центрів відповідальності за розвиток експортного потенціалу.

Створення центрів розвитку експортного потенціалу у регіонах було задекларовано у плані заходів з розвитку та реалізації експортного потенціалу України і розширення зовнішніх ринків збуту вітчизняних товарівиробників на період до 2015 року [16], але не було реалізовано. Зважаючи, на актуальність цього питання доцільно повернутись до ідеї створення центрів, які б могли координувати зусилля усіх зацікавлених у реалізації експортного потенціалу регіону суб'єктів.

Таким чином, перше, що заважає побудові механізмів диверсифікації експортного потенціалу на регіональному рівні — відсутність центрів відповідальності за їх розробку і реалізацію.

Експортний потенціал регіону складають експортні потенціали його підприємств, і рішення про диверсифікацію експортної діяльності мотивуються інтересами їх власників. Причини, що обумовлюють перехід підприємств до стратегії диверсифікації, поділяють на три групи: причини пов'язані безпосередньо з політикою менеджменту, спрямованої на посилення особистої влади і доходів; причини, пов'язані із необхідністю врахування швидкоплинних зовнішніх умов діяльності підприємства; причини, обумовлені бажанням підвищити прибутки і знизити господарські ризики [12].

Відповідно, організаційний механізм управління експортним потенціалом регіону (включаючи, механізми його диверсифікації) повинен містити способи взаємодії та координації економічних суб'єктів — органів державної та регіональної влади, бізнесу, територіальних громад, для узгодження інтересів всіх суб'єктів [17].

Для регіону як системи, диверсифікація є методом підвищення надійності незалежно від мотивів, яким керуються менеджери підприємств. Тобто, має значення не тільки диверсифікація експортної діяльності існуючих

підприємств, але й поява нових суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з новими видами продукції і новими ринками. Для формування диверсифікованої економіки необхідно залучати значно більшу кількість нових суб'єктів господарювання, малих і середніх підприємств.

Таким чином, побудова механізмів диверсифікації експортного потенціалу потребує:

- розвитку форми і способів взаємодії влади і бізнесу в процесі узгодження інтересів, пов'язаних з диверсифікацією експортної діяльності;
- створення сприятливих умов ведення бізнесу для появи нових суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

При цьому виникає необхідність системного підходу в організації державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності на регіональному і місцевому рівнях з урахуванням експортного потенціалу територій.

Вирішення цих питань є комплексним, багаторівневим процесом і пов'язане із багатьма факторами макро-, мезо- і мікросередовища.

Усі перелічені проблеми побудови механізмів управління диверсифікацією можуть бути вирішені тільки за умови визначення напрямків диверсифікації.

Управління будь-якою системою передбачає аналіз поточного стану цієї системи для подальшого її спрямування у бажаному напрямку. Суттєва різниця господарських комплексів регіонів обумовлює відмінності стратегій диверсифікації для різних регіонів. Загальні умови і особливості існуючої господарської структури, а також сформована експортна спеціалізація повинні бути проаналізовані, тобто необхідно визначити методи їх кількісної і якісної оцінки. Але на сьогодні відсутні сформовані підходи щодо оцінки диверсифікованості експортної діяльності на рівні регіону.

Науковцями пропонується різні методики аналізу експортного комплексу регіону, але існують певні проблеми, пов'язані з можливостями і коректністю їх практичного використання.

Серед показників, які відображають різні аспекти диверсифікованості експортних зв'язків регіону можна визначити такі, що відображають товарну диверсифікованість експортних зв'язків і такі, що відображають диверсифікованість територіально-географічної структури експортних зв'язків.

Територіально-географічна структура експортних зв'язків регіону є однією з найважливіших характеристик стану його зовнішньоекономічного комплексу.

Аналіз даної структури дозволяє визначити:

- рівень диверсифікованості експортних зв'язків регіону у цілому і на рівні основних товарних ринків зокрема. Він характеризує ступінь інтеграції економічної системи у світову економіку, й, відповідно стійкість регіонального експортного комплексу. У загальному випадку кількість країн, у які здійснюється експорт продукції свідчить про розширення зовнішніх ринків регіону, що є основою функціонування і розвитку експортного комплексу регіону. Розширення кількості позицій експорту по відношенню до країн-партнерів регіону свідчить про більш тісне співробітництво, що створює основу для розвитку більш досконалих форм міжнародного співробітництва;
- рівень територіальної спеціалізації ринку експортної продукції. Цей показник визначається шля-

хом співвідношення обсягу експорту в країну, що є основним партнером даної продукції із загальним обсягом її експорту. Підвищення рівня територіальної спеціалізації ринку у тому випадку, якщо воно обумовлено економічними факторами (сприятливою кон'юнктурою даного товару на ринку) призводить до підвищення ефективності експортних операцій і може розглядатися як фактор оптимізації його географічної структури. Але надмірна територіальної спеціалізація основних експортних ринків (виходячи із світового досвіду — більше ніж 0,5) призводить до надмірної залежності експортного комплексу регіону від економічної і політичної ситуації в країні — імпортері продукції, що знижує рівень економічної безпеки регіону.

У роботі [18] пропонується визначення й таких показників як цінова ефективність територіально-галузевої структури експорту, економічна ефективність територіально-географічної структури експорту, потенціал територіально-географічної структури експортних зв'язків. Але на практиці, як правило, такі розрахунки не проводять ні господарські суб'єкти, ані органи центральної і регіональної влади.

Для аналізу експортного потенціалу важливими показниками є такі, що характеризують галузеві пропорції зовнішньої торгівлі. Для того, щоб оцінити процеси трансформації, які відбуваються у конкретному секторі, потрібно дослідити та сформулювати напрямки розвитку його конкурентних переваг. Вважають, що внутрішньогалузева торгівля створює додаткові вигоди для країн порівняно з міжгалузевою торгівлею у вигляді зростаючої віддачі від масштабу для інтенсифікації економічного розвитку і збільшення прибутку для всіх учасників. Для оцінки внутрішньогалузевої торгівлі використовуються індекси Баласса і Грубеля-Ллойда [19, 20]. Але їх розрахунки для рівня області будуть не зовсім адекватно відображати зовнішньоторговельну спеціалізацію регіону, так як дані, що використовуються для розрахунку індексів можуть бути суттєво викривлені за рахунок міжрегіональної торгівлі продукцією імпортного виробництва. Міжрегіональний обмін в Україні має слабку статистичну базу.

Для виявлення потенційних товарів для диверсифікації експортної корзини, як на рівні країни, так і регіонів використовується методика Хаусмана, Хванга и Родрика [21]. Вона також потребує розгорнутої статистичної бази за товарною структурою експорту.

Для характеристики диверсифікованості експортного потенціалу регіону необхідно використовувати сукупність комплексних показників, що потребує широких наукових досліджень по відбору, обґрунтуванню і використанню узагальнюючих показників. При цьому важливо акцентувати увагу не тільки на теоретичній, але й на практичній значимості цього питання, так як у сучасних умовах необхідно приймати стратегічні і тактичні рішення.

На сьогодні, існують проблеми методичного і організаційного забезпечення управління диверсифікацією на регіональному рівні: відсутність сформованої системи показників оцінювання диверсифікації, недостатність статистичного забезпечення для розрахунків показників, що характеризують товарні і територіально-географічні аспекти диверсифікації, відсутність аналітичних центрів, які б могли б збирати і аналізувати відповідну

інформацію. Вважаємо, що з цією метою доцільно використовувати потенціал наукових кадрів регіону, створювати лабораторії при вищих навчальних закладах регіону з визначенням фінансування за рахунок держбюджетної тематики, коштів обласних бюджетів, спеціальних фондів.

Розробка методики оцінки диверсифікованості експортного потенціалу регіону повинна стати першим кроком при визначенні механізмів диверсифікації, а результати аналізу — основою для визначення заходів, спрямованих на оптимізацію територіально-географічної і товарної структури експорту регіону.

Необхідно зауважити, що аналіз проблем диверсифікації зовнішньої торгівлі в умовах спаду економіки не повинен зводитися тільки до проблеми збільшення високотехнологічної продукції у структурі експорту, хоча саме вона є найбільш складною і багатоаспектною. Політика диверсифікації може відбуватися удвох напрямках — інноваційному і інерційному [22]. Інноваційна диверсифікація експорту передбачає сприяння розвитку інноваційного бізнесу, кластеризацію конкурентоспроможних виробництв, орієнтованих на випуск конкурентної високотехнологічної продукції. Інерційна диверсифікація експорту передбачає залучення до експортного товарообігу товарів та послуг що корегують існуючу спеціалізацію за рахунок розширення товарної номенклатури, зміни виробничих програм на користь найбільш затребуваних на світовому ринку товарів, збільшення продажу послуг. Визначення напрямків диверсифікації експортного потенціалу потребує обґрунтування в залежності від специфіки регіону і формалізації у вигляді програми. У період спаду доцільно використовувати можливості обох варіантів диверсифікації.

Влада може сприяти диверсифікованості експортного потенціалу регіону шляхом розвитку інституціонального, інфраструктурного, інноваційного середовища, маркетингової підтримки бізнесу.

5. Обговорення результатів дослідження проблем побудови механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону

За результатами проведеного дослідження виявлено значення диверсифікації експортної діяльності для забезпечення стійкості і збалансованості економічної системи регіону. Аналіз існуючої в Україні ситуації щодо стану управління експортним потенціалом регіону дозволив виявити деякі проблемні питання, які гальмують застосування механізмів диверсифікації. Ідентифікація виявлених проблем конкретизує напрямки подальших теоретичних і методичних розробок стосовно побудови механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону для їх подальшого впровадження в управлінську практику. Але ж перелік цих проблем не є повним. Потребують подальшої розробки питання взаємодії державного, регіонального, корпоративного рівнів управління диверсифікацією експортної діяльності, необхідним є визначення найбільш дієвих форм, способів, інструментів, що можуть бути використані для досягнення стабілізації і розвитку соціально економічної системи за рахунок диверсифікації її експортного комплексу.

6. Висновки

Реалізація функцій експортної діяльності у відповідності до конкретних завдань розвитку економіки регіону можлива лише за умов ефективного і цілеспрямованого управління процесами функціонування експортного комплексу області. Проблеми управління диверсифікацією експортного потенціалу регіону виникають у зв'язку з невизначеністю механізмів управління.

У процесі дослідження визначено наступні проблеми, які потребують свого вирішення:

- відсутність центрів відповідальності за розробку і реалізацію механізмів диверсифікації експортного потенціалу регіону;
- необхідність розробки і подальшого розвитку механізмів взаємодії влади і бізнесу з метою узгодження інтересів учасників процесу;
- створення сприятливого для появи нових фірм регіонального середовища;
- необхідність розробки методичного забезпечення оцінки диверсифікованості експортної діяльності на регіональному рівні, придатного до практичного застосування.

Саме на регіональному рівні вирішення проблем диверсифікації експортної діяльності може бути більш дієвим за умови побудови системи управління експортним потенціалом регіону і формулювання загальних методологічних питань застосування стратегії диверсифікації. У періоди економічного спаду доцільно використання як інноваційні, так й інерційні напрямки диверсифікації.

Література

1. Товарна структура зовнішньої торгівлі України за 2014 рік [Електронний ресурс] / Держстат України. — Режим доступу: \www/URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Портер, М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран [Текст] / М. Портер. — М.: Международные отношения, 1993. — 180 с.
3. Івашук, С. П. Експортний потенціал як ключовий фактор сучасної інтеграційної стратегії України [Текст] / С. П. Івашук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». — 2011. — Вип. 8(29), Ч. 1. — С. 186–201.
4. Клименко, С. Е. Теоретические основы построения концепции применения механизмов реализации экспортного потенциала Украины на мировых рынках [Текст] / С. Е. Клименко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2013. — № 3(72). — С. 19–26.
5. Слабоспицька, О. Ю. Характеристика зовнішньоекономічних стратегій суб'єктів ЗЕД СНД та проблеми організації їх співпраці [Текст] / О. Ю. Слабоспицька // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Фінанси і кредит». — Суми, 2010. — № 1(28). — С. 269–273.
6. Мельник, Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз [Текст] / Т. М. Мельник // Міжнародна економіка. — 2009. — № 8–9. — С. 221–245.
7. Чесноков, А. Методи оцінки зовнішньоекономічної безпеки України [Текст] / А. Чесноков // Вісник Тернопільського державного економічного університету. — Тернопіль: ТДЕУ, 2006. — № 1. — С. 136–143.
8. Вавришук, В. В. Концентрація експорту та внутрішньогалузева торгівля України: кількісні оцінки [Текст] / В. В. Вавришук // Наукові записки. — 2005. — № 44. — С. 42–46.
9. Дьомін, С. С. Кількісна оцінка експортного потенціалу регіону [Текст] / С. С. Дьомін // Вісник Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого. — 2011. — № 3(6). — С. 114–121.
10. Ивановский, Д. Ю. Разработка системы показателей оценки уровня развития экспортного потенциала региона [Текст] / Д. Ю. Ивановский // Известия ТулГУ. Экономические и юридические науки. — Тула: ТулГУ-2007. — № 1. — С. 43–47.

11. Федорець, Л. М. Модель стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності Черкащини [Текст] / Л. М. Федорець // Бізнес-навігатор. — Міжнародний університет бізнесу і права, 2010. — № 3(20). — С. 29–35.
12. Двас, Г. В. Управление региональной экономикой на основе теории надежности [Текст] / Г. В. Двас. — Спб.: Наука, 2005. — 359 с.
13. Кутідзе, Л. С. Визначення стратегічних домінант ефективного використання експортного потенціалу регіону [Текст] / Л. С. Кутідзе // Бізнес Інформ. — 2014. — № 11. — С. 53–58.
14. Колосок, С. І. Організаційно-економічний механізм управління експортноорієнтованим портфелем продуктивних інновацій [Текст] / С. І. Колосок // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». — 2010. — № 1. — С. 167–176.
15. Положення про управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності Запорізької облдержадміністрації [Електронний ресурс]: Розпорядження голови обласної державної адміністрації від 26.12.2012 № 658 / Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. — Режим доступу: \www/URL: <http://www.zoda.gov.ua/article/780/osnovni-narpyamki-roboti.html>
16. Про затвердження плану заходів з розвитку та реалізації експортного потенціалу України і розширення зовнішніх ринків збуту товарів вітчизняних товаровиробників на період до 2015 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1206-р від 16 листопада 2011 р. — Режим доступу: \www/URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1206-2011-p>
17. Кутідзе, Л. С. Механізми взаємодії влади і бізнесу в управленні експортним потенціалом регіону [Текст]: зб. наук. пр. / Л. С. Кутідзе // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — Маріуполь, 2013. — Вип. 1, Т. 3. — С. 237–242.
18. Татаркин, А. Стратегия развития экспортного комплекса региона [Текст] / А. Татаркин, С. Бурьков // Фокус. — 1997. — № 1–2. — С. 13–20.
19. Balassa, B. Trade Liberalisation and «Revealed» Comparative Advantage [Text] / Balassa B. // Manchester School. — 1965. — Vol. 33, № 2. — P. 99–123. doi:10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x
20. Scott, M. F. G. Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products [Text] / M. F. G. Scott, H. G. Grubel, P. J. Lloyd // The Economic Journal. — 1975. — Vol. 85, № 339. — P. 646–648. doi:10.2307/2230917
21. Hausmann, R. What You Export Matters [Electronic resource] / R. Hausmann, J. Hwang, D. Rodrik. — National Bureau of Economic Research, 2005. — Available at: \www/URL: <http://dx.doi.org/10.3386/w11905>
22. Чернова, Т. В. Об оценке региональной диверсификации экспорта [Текст] / Т. В. Чернова, И. Н. Васютченко // Вестник Таганрогского института управления и экономики. — 2009. — № 1. — С. 3–7.

ПРОБЛЕМЫ ПОСТРОЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА

Рассмотрено значение диверсификации экспорта для экономической системы региона. Проведен поэлементный анализ составляющих механизма управления экспортным потенциалом региона. Определены проблемы, решение которых является необходимым условием построения механизмов диверсификации. Предложено использовать инновационное и инерционное направления диверсификации экспортного потенциала региона.

Ключевые слова: диверсификация, экспортный потенциал региона, механизмы управления, система управления, направления диверсификации.

Кутідзе Людмила Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту, Запорізький національний технічний університет, Україна, e-mail: kutidze@mail.ru.

Кутідзе Людмила Сергеевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра менеджмента, Запорожский национальный технический университет, Украина.

Kutidze Lyudmila, Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine, e-mail: kutidze@mail.ru